

Focus op klimaatverandering

Voor weerbare lokale gemeenschappen

Door ErnstJan Stroes

WILDE
GANZEN

Klimaatcrisis: uitdaging voor iedereen

De klimaatcrisis is een uitdaging voor iedereen, maar mensen die in armoede leven worden er in het bijzonder door geraakt. Deze mensen zijn extra kwetsbaar voor het steeds drogere en vaak extremere weer. Als gevolg daarvan hebben zij te maken met tekorten aan drinkwater, voedselschaarste en onzekere leefomstandigheden. Daarom voert Wilde Ganzen een actief klimaatbeleid en stimuleren wij onze partners om projecten op te zetten die gemeenschappen weerbaarder maken en focussen op het tegengaan van klimaatverandering.

Inhoud

- ▶ Klimaatverandering, oorzaken en gevolgen 3
- ▶ Visie van Wilde Ganzen 4
- ▶ 9 principes voor de aanpak van klimaatverandering 5
- ▶ Inspirerende voorbeelden 6
- ▶ Twee soorten klimaatrelevante projecten 7
- ▶ Klimaat in reguliere projecten en programma's 9
- ▶ Adviezen voor klimaatvriendelijke projecten 10
- ▶ Kijk naar je eigen gedrag 12
- ▶ Meer weten? 13

Klimaatverandering

Oorzaken

De klimaatcrisis is het gevolg van een toename van de hoeveelheid broeikasgassen in de atmosfeer. De belangrijkste broeikasgassen zijn kooldioxide, methaan en lachgas.

- De overmaat aan kooldioxide (CO₂) in de atmosfeer is het gevolg van de verbranding van fossiele brandstoffen als gas, olie en kolen.
- Methaan (CH₄) is een 25 keer zo krachtig broeikasgas als kooldioxide en komt in de atmosfeer door gaswinning en veeteelt, maar ook door het ontwateren van veengebieden en het smelten van de permafrost.
- Het sterkste broeikasgas is lachgas (N₂O) en is 300 keer zo sterk als kooldioxide; dit gas komt in de atmosfeer door het gebruik van kunstmest, vuilverbranding en door de industrie.

Doordat deze gassen een steeds groter deel van de atmosfeer uitmaken, kan de aarde de instralende zonnewarmte steeds moeilijker kwijt. Dit resulteert in een steeds hoger wordende gemiddelde temperatuur van de atmosfeer.

Gevolgen

De gevolgen van klimaatverandering zijn zeer divers.

Om een aantal voorbeelden te noemen:

- Smelten van de poolkappen en gletsjers.
- Zeespiegelstijging.
- Ontdooien van de permafrost.
- Langdurige droogte.
- Heviger stormen, orkanen en cyclonen.
- Extremere neerslag.
- Opschuiven van klimaatzones.
- Opwarming en verzuring van zeeën.

Dit zorgt weer voor grootschalige effecten:

- Versneld smelten van gletsjers zorgt voor tekorten aan water in de landbouw en verschillende grote steden.
- Langdurige droogte en extreme regenval zorgen voor misoogsten en daardoor voor hongersnood.
- Door stormen, cyclonen en orkanen worden voorzieningen als scholen en klinieken vernietigd.
- De opwarming en verzuring van de zeeën zorgt voor het sterven van koraalriffen en het instorten van vispopulaties.

Visie van Wilde Ganzen

Wilde Ganzen ziet de impact van klimaatverandering bij mensen die in armoede leven. Zij kunnen de gevolgen hiervan met moeite het hoofd bieden en krijgen steeds vaker te maken met honger, ziekten en de noodzaak te vluchten voor oorlog en geweld. Daarom stimuleren wij binnen de projecten die wij ondersteunen het terugdringen en voorkomen van de uitstoot van broeikasgassen. Daarnaast ondersteunen we partners die zich aan moeten passen om de gevolgen van klimaatveranderingen het hoofd te bieden.

Als Wilde Ganzen ondersteunen we projecten vanuit het principe van **klimaatrechtvaardigheid**. De economische activiteiten in rijke landen hebben het overgrote deel van de emissies aan broeikasgassen veroorzaakt. Daardoor hebben wij, als organisatie uit een rijk land, een grotere verantwoordelijkheid om mensen in armoede te ondersteunen bij het omgaan met de gevolgen van de klimaatcrisis. Ook moeten wij onze eigen uitstoot zoveel mogelijk beperken.

Bij elk project waar Wilde Ganzen aan bijdraagt...

- Verwachten we dat mensen die in armoede leven weerbaarder worden tegen de gevolgen van klimaatverandering.
- Kijken we hoe het een bijdrage kan leveren aan het terugdringen en verminderen van de uitstoot van broeikasgassen.

Ons klimaatbeleid bestaat uit...

- Minder energie in onze bedrijfsvoering gebruiken en bewuster te vliegen.
- Het compenseren van de eigen klimaatimpact. Dat doen we door projecten te financieren die een wezenlijke bijdrage leveren aan het verminderen en beperken van de uitstoot van broeikasgassen.
- Het ondersteunen van projecten die bijdragen aan het vergroten van de weerbaarheid van lokale gemeenschappen. Zodat zij beter opgewassen zijn tegen de gevolgen van de klimaatcrisis.

9 principes voor de aanpak van klimaatverandering

Bij de aanpak van klimaatverandering vinden we dit belangrijk:

1 **Versterk de weerbaarheid van lokale gemeenschappen.** Zorg voor krachtige lokale organisaties en solide faciliteiten.

2 **Bevorder de inclusie van jongeren, vrouwen en van inheemse volkeren.** Versterk de stem van kwetsbare groepen, zodat zij meer macht en middelen hebben.

3 **Stimuleer op de lokale natuur gebaseerde vervulling van lokale behoeften.** Dit zorgt voor minder uitstoot en minder transport.

4 **Bescherm ecosystemen waarin koolstof is opgeslagen.** Zoek naar alternatieven voor behoefte aan brandhout en bouwland.

5 **Zorg waar mogelijk voor vastlegging van de koolstof uit kooldioxide.** (Her)Plant struiken en bomen. Bevorder duurzaam beheer en gebruik van bossen.

6 **Verbeter toegang tot duurzame energiebronnen.** Stimuleer o.a. wind- en watermolens, biogasinstallaties, zonnepanelen.

7 **Voorkom de consumptie van fossiele brandstoffen.** Leg energiezuinige installaties aan, isoleer gebouwen, gebruik natuurlijke koeling.

8 **Voorkom de uitstoot van methaan en lachgas.** Gebruik geen kunstmest, voorkom ontwatering van natte gebieden, win stortgas bij vuilnisbelten.

9 **Deel succesvolle aanpakken met anderen.** Kennisdeling en innovatie is essentieel: stimuleer elkaar om verhalen uit te wisselen voor meer vooruitgang.

Inspirerende voorbeelden

Bewoners Amazonegebied komen op voor zichzelf en de natuur

Niemand heeft beter zicht op illegale boskap dan de bewoners van het Amazonegebied zelf. Met camera's en goede internetverbindingen komen de oorspronkelijke bewoners op voor hun leefgebied én de natuur. Wilde Ganzen steunt de Braziliaanse organisatie CITA en de Sinchi Foundation bij het verdedigen van de rechten van de verschillende volkeren die in de bossen wonen en het verbeteren van hun gezondheid en inkomen.

[Kijk hier](#) voor meer informatie

Biologische landbouw op West-Timor

Veel boeren op West-Timor hadden last van plagen en plantenziekten. Door een verslechterende bodem daalden de landbouwopbrengsten en stegen de productiekosten. Met modeltuinen liet de lokale organisatie YASAP Tarus vijftig boeren kennismaken met biologische landbouw. De opbrengst uit de modeltuinen zorgde ervoor dat YASAP financieel een stuk onafhankelijker werd van buitenlandse hulp. Kinderen uit de buurt leren in de tuinen spelenderwijs meer over duurzaam natuurbeheer.

[Kijk hier](#) voor meer informatie.

Een dak vol zonnepanelen voor hiv-zorgcentrum in Zuid-Afrika

Het Hillcrest Aids Centre wilde graag de stroomvoorziening verbeteren en tegelijk bezuinigen op de kosten voor elektriciteit. Ze vroegen aan Stichting Zulu Aid en Wilde Ganzen geld om 139 zonnepanelen aan te schaffen met een batterijsysteem, zodat stroom ook opgeslagen kan worden. Dankzij deze investering ging de energierekening naar nul euro en kon de dieselgenerator met pensioen.

[Kijk hier](#) voor meer informatie

Twee soorten klimaatrelevante projecten

Wilde Ganzen kent twee soorten klimaatrelevante projecten en programma's die mogen rekenen op betere ondersteuningsvoorwaarden.

1 / Klimaatweerbaarheidsprojecten

Dit zijn projecten of programma's die bestaan uit activiteiten die de weerbaarheid van lokale gemeenschappen vergroten en ze helpen bij het tegengaan en opvangen van de negatieve gevolgen van klimaatverandering. Deze projecten en programma's vergroten de weerbaarheid van lokale gemeenschappen en ondersteunen ze bij het omgaan met de negatieve gevolgen van klimaatverandering.

Voorbeelden:

- Verbeteren van de watervoorziening in gebieden die kampen met verdroging door bijvoorbeeld waterretentie, wateropslag of het vergroten van de beschikbaarheid van kwalitatief goed water.
- Verbeteren van de voedselzekerheid in gebieden die kampen met verdroging door bijvoorbeeld zuinige bewateringssystemen en hitte resistente voedselgewassen.
- Het beschermen van de bevolking tegen extreme weersomstandigheden door bijvoorbeeld cycloon shelters, aanleg van dijken, buffering van water bij extreme regenval.
- Het beschermen van voorzieningen tegen de impact van klimaatverandering door bijvoorbeeld bescherming van gebouwen tegen aardverschuivingen en overstromingen.

2 / Klimaatprojecten gefocust op broeikasgassen

Dit zijn projecten die grotendeels bestaan uit activiteiten die klimaatverandering vertragen.

Voorbeelden:

- Het verminderen van de bestaande uitstoot van broeikasgassen door bijvoorbeeld zonnepanelen als vervanging van een dieselaggregaat, de aanleg van een biogasinstallatie, kleinschalige projecten waarin fossiele energie door biomassa wordt vervangen of waarin de consumptie van fossiele energie afneemt door besparingsmaatregelen.
- Het voorkomen van de toekomstige uitstoot van broeikasgassen door bijvoorbeeld waterpompen die op windenergie werken.
- Het helpen vastleggen van broeikasgassen door bijvoorbeeld bebossing en verving.
- Het voorkomen dat broeikasgassen in de atmosfeer komen door bijvoorbeeld bescherming van bossen en veengebieden.

Waar moet je rekening mee houden bij je aanvraag?

Werk duidelijk uit hoe de klimaatweerbaarheid wordt vergroot of hoe de uitstoot van broeikasgassen verminderd of voorkomen kan worden. Wees specifiek, zodat de aanvraag goed beoordeeld kan worden, bijvoorbeeld door cijfers toe te voegen over te verwachten besparingen en de technische uitwerking te vermelden. Eigen inschatting op basis van gedetailleerde lokale gegevens is meer dan welkom.

Klimaat in reguliere projecten en programma's

Wilde Ganzen financiert ook reguliere projecten die niet alleen bestaan uit activiteiten die te maken hebben met klimaat. Toch hebben veel van deze projecten wel een klimaatcomponent.

Sprekende voorbeelden uit de praktijk zijn:

- Bouw van een school met zonnepanelen op het dak voor de energievoorziening.
- Aanleg van een zonnepomp als onderdeel van het drinkwatersysteem voor een dorp.
- Installatie van een zonnecollector voor de warmwater voorziening.
- Aanleg van moestuinen met daarin fruitbomen.
- Montage van een energiezuinige keuken.
- Isolatie van de muren van een ziekenhuis.
- Bouw van een ziekenhuisafdeling met een natuurlijk koelsysteem.
- Gebruik van duurzame en recyclebare materialen bij de bouw van toiletten.
- Aanschaf van fietsambulances voor een gezondheidscentrum.
- Gescheiden inzameling van afval en preventie van plastic afval.
- Training van onderwijzers om milieueducatie te geven aan hun leerlingen.

Adviezen voor klimaatvriendelijkere projecten

In veel projecten kan op kleine schaal de weerbaarheid vergroot worden en kunnen klimaatvriendelijke activiteiten uitgevoerd worden. Uit de honderden projectdossiers die we intern hebben geanalyseerd komen een aantal tips naar voren waarmee aanvragers hun voordeel kunnen doen:

Neem eens een kijkje op de [klimaatkennis website van de Wereldbank](#)

Zij bieden informatie over risico's met betrekking tot klimaatverandering per land en vaak ook per regio.

Vermijd transport van materialen en goederen

Gebruik zoveel mogelijk lokaal geproduceerde goederen. Dit stimuleert de lokale economie en voorkomt onnodig transport en dus uitstoot van broeikasgassen.

Bescherm gebouwen tegen extreem weer, wateroverlast en hitte

Kijk naar mogelijkheden voor isolatie en energiezuinige verwarming in landen waar het vaak koud is, en in landen waar het warm is naar isolatie tegen de hitte en manieren om met water en wind een gebouw te koelen.

Plaats zonnepanelen

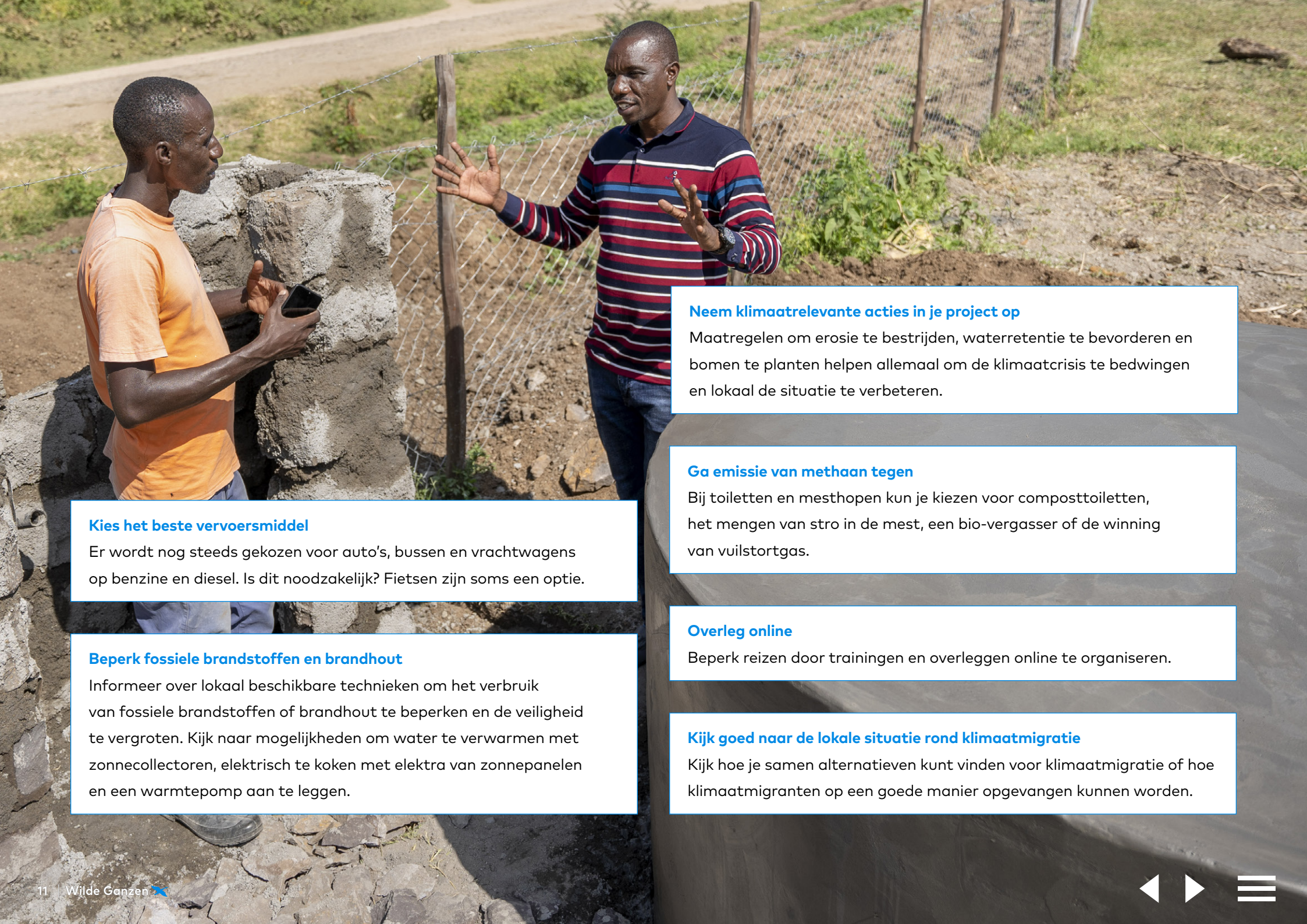
Als er netstroom is, is het vaak de moeite waard om een zonnepaneel te plaatsen zodat er zonne-energie gebruikt kan worden. In [sommige landen is de elektriciteitsvoorziening](#) al voor een heel groot deel duurzaam, dan is netstroom geen bezwaar.

Let bij watervoorzieningen op regenval en waterretentie

Waar komt het water vandaan? Besteed ook aandacht aan een veilige en hygiënische opslag van water in reservoirs, watertorens, bekkens en tanks. Gebruik handpompen, zonnepompen en zwaartekracht.

Denk na over waterverbruik

In landbouw- en veeteeltprojecten is waterverbruik belangrijk. Gebruik irrigatiemethoden, kies voor hittebestendige gewassen en diersoorten die weinig water nodig hebben.

Kies het beste vervoersmiddel

Er wordt nog steeds gekozen voor auto's, bussen en vrachtwagens op benzine en diesel. Is dit noodzakelijk? Fietsen zijn soms een optie.

Beperk fossiele brandstoffen en brandhout

Informeer over lokaal beschikbare technieken om het verbruik van fossiele brandstoffen of brandhout te beperken en de veiligheid te vergroten. Kijk naar mogelijkheden om water te verwarmen met zonnecollectoren, elektrisch te koken met elektra van zonnepanelen en een warmtepomp aan te leggen.

Neem klimaatrelevante acties in je project op

Maatregelen om erosie te bestrijden, waterretentie te bevorderen en bomen te planten helpen allemaal om de klimaatcrisis te bedwingen en lokaal de situatie te verbeteren.

Ga emissie van methaan tegen

Bij toiletten en mesthopen kun je kiezen voor composttoiletten, het mengen van stro in de mest, een bio-vergasser of de winning van vuilstortgas.

Overleg online

Beperk reizen door trainingen en overleggen online te organiseren.

Kijk goed naar de lokale situatie rond klimaatmigratie

Kijk hoe je samen alternatieven kunt vinden voor klimaatmigratie of hoe klimaatmigranten op een goede manier opgevangen kunnen worden.

Kijk naar je eigen gedrag

Een van de leuke aspecten aan internationaal samenwerken is dat je contact hebt met mensen uit een ander, vaak ver land en dat je daar zo af en toe naar toe kan. In veel gevallen zijn de landen waar we projecten mogelijk maken zo ver, dat een vliegreis de enige manier is om er te komen. Dat levert een behoorlijke klimaatimpact op. Bewust vliegen is daarom belangrijk en dat doe je door de volgende afwegingen mee te nemen in het besluit om wel of niet te gaan vliegen:

- 1 Vlieg niet als het niet nodig is en vervang vluchten door het gebruik van online vergadertools.
- 2 Als je reist ga dan voor een wat langere tijd en probeer zoveel mogelijk vliegen in een klap te slaan.
- 3 Vermijd korte vluchten en reis per bus of trein als die optie er is.
- 4 Probeer directe vluchten te nemen ook al zijn die soms wat duurder (opstijgen kost het meeste brandstof en levert dus de grootste CO₂ uitstoot).
- 5 Bereken de broeikasgasemissies van je vlucht met de [carbon emissions calculator](#) van de internationale organisatie voor luchtvaart ICAO.
- 6 Compenseer de emissie van je vlucht in je eigen projecten of door een compensatieprogramma te gebruiken.
- 7 Kijk voor meer suggesties over klimaat en milieuvriendelijk werken op de website van [Milieu Centraal](#).

Meer weten?

Meer informatie

Neem contact op met **Wilde Ganzen** via servicedesk@wildeganzen.nl of bel +31 (0)33 204 5555 en kies optie 1. Of neem rechtstreeks contact op met je Adviseur Projecten.

Meer info van Wilde Ganzen:

[Website Klimaat en milieu](#)

[Duurzame WASH-projecten](#)

[Landbouw en voedselzekerheid](#)

Internationale Panel voor Klimaatverandering (IPCC)

Hier vind je de meest recente wetenschappelijke rapportages over klimaatverandering.

United Nations Climate Change

Hier vind je de nationale ambities op het gebied van het inperken van broeikasgasemissies.

Climate Knowledge Portal

De Wereldbank geeft specifieke informatie over de gevolgen en risico's gerelateerd aan de klimaatcrisis.

Small Grants Programme

Honderden voorbeelden van projecten en publicaties met de geleerde lessen over kleinschalige klimaatprojecten die via GEF in verschillende landen zijn uitgevoerd.

Principles for Locally Led Adaptation

Principes die zorgen dat lokale organisaties en gemeenschappen meer macht en middelen hebben om weerbaarheid tegen de gevolgen van klimaatverandering op te bouwen.

